

Utlåtande om stöd för lärande, stöd för barnet och åtgärder som främjar inkludering

Arbetsgruppens hörande 26.11.2020

Allmänt om inklusion i Svenskfinland

På svenska i Finland har elever med stödbehov oftare inkluderats i vanlig skola än på finskt håll, eftersom det funnits och finns väldigt få specialskolor på svenska. Det betyder ändå inte att inklusionen i de svenskspråkiga skolorna alltid skulle fungera.

Inklusion är inte en fråga endast för elever med behov av särskilda insatser. Frågan är större än så. Det handlar om mångfald och respekt för alla människors rätt att vara en del av vårt samhälle oberoende av utmaningar och behov. Inklusion främjar också en positiv syn på att alla människor är olika, men ändå lika mycket värda och likvärdiga medlemmar i vårt samhälle.

Inklusion i närskolan bör vara det första alternativet

Inklusion i närskolan ska alltid utredas som det första alternativet för eleven. Många kommuner har ambitioner att inkludera eleverna i den vanliga undervisningen, men kommunerna styr ofta resurserna till en viss utsedd skola. Kommuner brukar motivera att man på grund av resursbrist måste centralisera specialundervisningen och de anpassningar som särskilt stöd och inkludering medför. För eleven och familjen upplevs detta inte alltid som inkludering utan som specialarrangemang som ofta utesluter möjligheten att gå i närskolan.

För att lyckas med inkludering behövs ett gemensamt beslut från kommunen och närskolans ledning. Det ska finnas en gemensam överenskommelse om att vår skola är *en skola för alla*.

För att lyckas krävs också:

- En aktiv dialog med anhöriga, också med andra anhöriga vars barn inte har direkta stödbehov
- Tillräcklig sakkunskap om hur man beaktar eleven med stödbehov och de andra eleverna
- Tillräckliga resurser i klassen och på rasterna
- Tillräckligt små klasser och möjlighet att arbeta i smågrupper
- Flexibilitet; för många elever kan den bästa lösningen vara en alternering mellan inklusion och undervisning i mindre grupp.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

Inklusion ska alltid vara det första alternativet, men man måste också beakta elevens behov av till exempel avskildhet, lugn och låg ljudnivå. Det finns elever som i det nuvarande skolsystemet kan ha svårt att fungera inkluderat. Då man tar beslut om att eleven inte mår bra av att delta inkluderat i undervisningen ska man alltid utgå från elevens bästa, inte från vad skolan kan erbjuda.

Handledning till personalen bör stärkas

Tillräcklig kunskap ger flexibilitet när det gäller olika lösningar och undervisningsarrangemang. Men vi har sett att det ofta blir den personal som har den minsta kunskapen om hur undervisningen ska ordnas som får ta det största praktiska ansvaret för eleven. Handledningen bör utvecklas; skolgångsbiträdena borde alltid få handledning av till exempel specialläraren i skolan.

I Sverige finns det två typer av speciallärare:

- allmänna specialpedagoger som handleder och utvecklar
- undervisande speciallärare

Införande av detta system kunde gynna inkluderingen. Då kan skolgångsbiträden och *all* skolpersonal få handledning och mer tid för att utveckla fungerande lärmiljöer.

Stödet behöver utvecklas i takt med eleven

Det har visat sig att ju äldre eleven blir desto svårare är det att förverkliga en faktisk inklusion. Skillnaderna till klasskamraterna växer, antingen gällande de sociala eller de kognitiva färdigheterna eller både och. Här borde skolan utveckla nya arbetssätt, det stöd som fungerade när eleven var yngre kanske inte fungerar nu. Det ”osynliga stödet” blir allt viktigare. Elever i tonåren vill ännu mer än yngre barn vara som alla andra och då är det ännu viktigare att inte betona stödbehoven, utan likheterna.

Delaktigheten vid beslut och uppgörande av planer behöver stärkas

Stödet för elever erbjuds på tre olika nivåer:

- **ALLMÄNT STÖD** ges då eleven behöver tillfälligt stöd till exempel före ett prov. Stödet ges flexibelt och genast när behovet uppstår och utan krav på särskilda undersökningar och beslut.
- **INTENSIFIERAT STÖD** ges då eleven regelbundet behöver olika stödformer. Stödet är mera långsiktigt och mera omfattande. Stödet utgår från en skriftlig pedagogisk bedömning som skrivs av läraren och en plan för lärande görs upp. Elevens och föräldrarnas åsikter ska beaktas. Intensifierat stöd ges så länge som eleven behöver det. När behoven ändras kan eleven återgå till det allmänna stödet eller alternativt få särskilt stöd om det intensifierade stödet inte längre är tillräckligt för eleven.

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi

- SÄRSKILT STÖD ges då eleven är i behov av ett övergripande och systematiskt stöd för att han eller hon ska kunna fullgöra sin läroplikt. Innan ett beslut om särskilt stöd fattas, ska utbildningsanordnaren bedöma behovet av stöd och sammanställa en skriftlig pedagogisk utredning. För denna utredning ska både elev och föräldrar höras.

För detta ovannämnda skede saknas tydliga instruktioner om vad hörandet innebär. En del kommuner har många möten och bearbetar en plan tillsammans, tills alla är nöjda. Lärarna känner till att skolan får göra de slutgiltiga besluten, men ser ändå att fördelen med att höra anhöriga är viktig för elevens framgång. Tiden man sätter på ett omfattande planeringsarbete får man mångfalt tillbaka om alla är överens. Tyvärr varierar arbetssätten i skolorna. En del skolor sänder färdiga planer hem till påseende och de beaktar inte ens föräldrarnas kommentarer. Det är fortfarande stora skillnader när det gäller att involvera anhöriga i planeringsarbetet.

FDUV kontaktas ständigt i ärenden just gällande samarbete mellan skola och hem. Vi har också noterat att de familjer som i övrigt är resursstarka gynnas bäst av systemet. De föräldrar som orkar driva på att deras barn ska få mera stöd brukar få det i högre grad än de som saknar resurser att driva barnets ärende.

Tre stegs-modellen kräver kunskap och engagemang

Behövs alla tre steg eller skulle det räcka med två steg, allmänt stöd och särskilt stöd? De skolor som är kritiska till tre stegs-systemet anser att det skapar väldigt mycket pappersarbete och utredningar, men ger egentligen inte tillräckligt med tilläggsresurser. När det gäller mellanformen, intensifierat stöd, får skolan inga extra resurser vilket gör att det endast handlar om att omfördela skolans befintliga resurser.

Vår uppfattning är att allmänt stöd görs av klasslärare, som en del av det vanliga pedagogiska arbetet. Det borde inte skapa så mycket pappersarbete. Vi ser också att man på fältet är ganska nöjda med tre stegs-modellen, då man får det att fungera systematiskt. I kommuner med bristande sakkunskap och som saknar systematiskt tillvägagångssätt känns det däremot säkert byråkratiskt - då man inte ser nyttan eller de delar som kan effektiveras genom detta.

Officiella pedagogiska utvärderingar (exempelvis årsvis) görs i de kommuner som är mest engagerade. I andra kommuner utvärderar man tre stegs-stödet egentligen inte alls.

Summa summarum, engagemanget och kunskapen kring inkludering och stöd varierar från kommun till kommun. Om attityden är rätt och viljan att hitta fungerande lösningar finns fungerar tre stegs-stödet bra.

Lisbeth Hemgård,

verksamhetsledare

lisbeth.hemgard@fduv.fi tfn: 040 526 43 69

FDUV

Nordenskiöldsgatan 18 A, FI-00250 Helsingfors
09 434 23 60 | fduv@fduv.fi

Storalånggatan 60, FI-65100 Vasa
06 319 56 52 | fduv.vasa@fduv.fi